

Antonio Osuna Fernández-Largo, *Teoría de los derechos humanos. Conoser para practicar*, Salamanca-Madrid (2001), pp. 254.

Koniec wieku, a zarazem tysiąclecie skłonił wielu do zajęcia się “obrachunkami”, także środowiska naukowe i wydawnicze. Do tych ostatnich należą wydawnictwa San Sebastian i Edibesa, które w 1997 r. podjęły projekt badawczy “Horizonte dos mil. Textos y monografías”, mający służyć przyszłości. Do jego realizacji zaproszeni zostali profesorowie różnych ośrodków uniwersyteckich. Owocem ich prac są publikacje, będące syntezą akademickich wykładów (przewodniki), podręczniki, a także monografie wydawane pod kierunkiem profesora Uniwersytetu w Walencji – Estebana Péreza Delgada oraz dyrektora wydawnictwa San Estaban – Bernarda Fueya Suáreza.

Zauważając braki wieku fascynacji rozumem nie pominięto w analizach stanu duchowego i kulturowego ludzkości. Wśród podstawowych refleksji nie zabrakło więc i tej: prawa człowieka. Znaczącym opracowaniem w tym zakresie jest książka Antonia Osuny Fernández-Largi – “*Teoría de los derechos humanos. Conoser para practicar*” (*Teoria praw człowieka. Znać, aby praktykować*), będąca 24. pozycją wydaną w ramach wspomnianej serii.

Autor jest doktorem filozofii, teologii oraz licencjatem nauk pedagogicznych. Aktualnie zajmuje stanowisko profesora filozofii prawa uniwersytetu w Valladolid. Jego prace badawcze wyrażają interdyscyplinarne wykształcenie i koncentrują się wokół doktryn historyczno-prawnych w wieku XVI, doktryny moralnej św. Tomasa z Akwinu, klasycznej myśli prawa naturalnego, hermeneutyki prawnej i bioetyki. Ich owocem są publikacje, m.in.: “*Pervivencia del pensamiento iusnaturalista clásico*” (*Przetrwanie klasycznej*

myśli prawa naturalnego), “*Estudio crítico sobre el pensamiento jurídico cristiano de Karl Barth y su escuela*” (Krytyczne studium chrześcijańskiej myśli prawnej Karola Bartha i jego szkoły), “*Derecho natural y moral cristiana*” (Prawo naturalne i moralność chrześcijańska).

Już w prologu Autor stwierdza, że jego opracowanie jest u swoich źródeł umotywowane “wołą pobudzenia naszego świata w materii praw ludzkich” (s. 7). Jednocześnie zastrzega, że sprawa praw człowieka nie może być oddana w niekontrolowane ręce charyzmatyków, ani też być prezentem polityków, bądź efektem działań grup nacisku, czy też bojówkarzy (s. 8). W książce będącej efektem akademickiej refleksji stara się ukazać racjonalność i podstawy praw człowieka.

Problematyka ujęta została w cztery rozdziały. W pierwszym – “Opis praw człowieka i teoria ich natury” (ss. 11-43) – otrzymujemy objaśnienia językowe terminów: prawo naturalne, prawa człowieka, prawa obywatela, osobiste i publiczne wolności oraz prawa fundamentalne (par. 1). W par. 2 “Opis i natura praw człowieka”, po prezentacji kontekstu ideologicznego definicji (modele: religijny, filozoficzno-racjonalny, pozytywistyczny i polityczny), związków praw człowieka ze sprawiedliwością i porządkiem prawnym, jak też socjalnym (uwzględniającym godność osoby w życiu społecznym), Autor daje propozycję integralnej definicji praw człowieka: “jest to dział unormowań prawnych odnoszących się do wartości osoby w jej wymiarach wolności, autonomii i równości warunków w życiu społecznym, które to muszą być respektowane w całej legislacji. Ich sformułowanie jest owocem historycznego postępu, a wyrażają go deklaracje, konstytucje lub uregulowania prawne jako fundamentalne. Normy te winny być starannie stosowane w całym porządku prawnym jako wykładnik podstawy sprawiedliwości” (s. 32).

Ponieważ prawa człowieka nie są produktem ani “z akademickich laboratoriów, ani gabinetów myślicieli” (s. 9), w rozdziale drugim (ss. 45-79) zawarta jest perspektywa historyczna deklaracji praw człowieka, poczynając od paktu króla Alfonsa IX de León z 1188 r., poprzez angielską Charta Magna (1215), rozwój tych praw w dokumentach wydawanych w związku z odkryciem “Nowego Świata”, teorie prawa natury z XVII w., konstytucje – amerykańską

i francuską, ich koncepcję liberalistyczną – zarówno państw współczesnych, jak też ich internacjonalizację na poziomie regionalnym.

Jądro rozważań zawarte jest w najobszerniejszym rozdziale trzecim – “Podstawy i uzasadnienie praw człowieka” (ss. 81-193), w którym Autor wykazuje, że są one prawdziwie prawami uniwersalnymi ponad wszelką tradycję kulturową czy prawną. Analizuje w tym celu teorie racjonalistyczne i liberalne prawa naturalnego, pozytywizmu prawnego, etyczne i teologiczno-moralne. Daje też syntezę elementów o trwałej wartości klasycznej doktryny prawa naturalnego oraz te, które muszą być uwzględniane we współczesnej kulturze prawnej (par. 5). Należy pozbyć się stanowisk ekstremalnych i uwzględniać rozwój poznania rzeczywistości, w tym godności osoby i sfery życia społecznego oraz nie redukować prawa naturalnego do zagadnienia etyki, moralności osoby: “Prawo jest obszarem autonomicznym wewnątrz filozofii moralności i to musi być obecne we wszelkich rozważaniach wokół praw naturalnych”, stwierdza Autor. Słabością rozważań w rozdziale trzecim jest podanie zagadnień od strony negatywnej.

W rozdziale czwartym zawarta jest aktualna sytuacja prawna praw człowieka (ss. 195-233), ze szczególnym uwzględnieniem legislacji na poziomie europejskim (par. 2) oraz aplikacji norm prawa międzynarodowego w porządku prawnym Hiszpanii, poczynając od Konstytucji z 1978 r. Interesujące jest, że już w par. 1 i 2 wskazano BOE – biuletyn oficjalny, w którym w Hiszpanii promulguje się ustawy, jako źródło prawa międzynarodowego. Na pozytywną uwagę w tej części opracowania zasługują schematy, zwłaszcza: “Mechanizmy porównawcze aplikacji Międzynarodowych Paktów” (dotyczących praw cywilnych i politycznych oraz ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych) – rys. 1, s. 210; “Ochrona prawna praw człowieka zawartych w Konwencji Europejskiej” (rys. 3, s. 217); “Porównanie zapisów praw człowieka w konstytucji Hiszpanii z deklaracjami i paktami międzynarodowymi” (rys. 4, s. 220 n).

Opracowanie dopełnia “Wybrana literatura” (ss. 235-249), głównie wydawnictw książkowych, przeważnie autorów hiszpańskich bądź opracowań tłumaczonych na język hiszpański. Zaintere-

sowanym nią przyda się uwaga, że pominięte zostały tytuły wskazane już wcześniej w przypisach.

Antonio Osuna Fernández-Largo podał podstawową refleksję na temat praw człowieka. Jest ona interdyscyplinarna, uwzględnia aspekty etyczne, moralne i prawne. Trzeba się zgodzić z wydawcą, że książka ta jest nie tylko ważną esencją myśli akademickiej, ale stać się może ziarnem dla nowej dyscypliny akademickiej.

Wiesław Bar